

Geografi - Vulkaner och jordbävningar

Vad är vulkaner?

Vulkaner är berg som kan spruta ut lava, gaser och aska. De bildas när magma, som är smält berg, trycker sig upp genom jordens yta. När magma når ytan kallas det lava. Vulkaner kan se olika ut. Vissa är höga och konformade, medan andra är platta och breda.

Det finns olika typer av vulkaner. En del vulkaner är aktiva, vilket betyder att de kan få utbrott. Andra vulkaner är utdöda och har inte haft något utbrott på länge. Det finns också vulkaner som är vilande, vilket betyder att de kan få utbrott igen, men inte just nu.

Vulkanutbrott kan vara mycket farliga. När en vulkan får utbrott kan den skicka ut stora mängder aska och gaser i luften. Det kan påverka människor och djur som bor i närheten. Lava kan också förstöra allt i sin väg.

Hur fungerar vulkaner?

Inuti jorden finns det heta delar som kallas manteln. Manteln är där magma bildas. När magma blir tillräckligt varmt och trycket ökar, söker det sig uppåt mot jordens yta. Om det finns en spricka i jordskorpan kan magma ta sig ut och bilda en vulkan.

När magma når ytan, kan det antingen flöda ut som lava eller explodera. Om det flödar ut blir det en lavavulkan. Om det exploderar kan det skapa en stor askpelare och sprida aska över stora områden. Det är därför vulkanutbrott kan se så dramatiska ut.

Vulkaner kan också skapa nya landformer. När lava stelnar och blir hård, kan det bilda nya berg eller öar. Ett exempel är ön Hawaii, som har skapats av flera vulkanutbrott under lång tid.

Vad är jordbävningar?

Jordbävningar är skakningar i marken som kan hända plötsligt. De orsakas av att plattor i jordens skorpa rör på sig. Jordens yta är inte helt slät, utan består av stora plattor som kallas tektoniska plattor. När dessa plattor rör sig kan de skapa spänningar som till slut släpper och orsakar en jordbävning.

Jordbävningar kan vara små och knappt märkbara, eller stora och mycket farliga. De kan orsaka skador på byggnader, vägar och broar. Ibland kan jordbävningar också leda till tsunamier, som är stora vågor som kan ödelägga kuster.

För att mäta jordbävningar används en apparat som kallas seismograf. Den registrerar skakningarna och kan hjälpa forskare att förstå hur starka jordbävningarna är. Ju högre siffra på skalan, desto starkare är jordbävningen.

Hur skyddar vi oss mot vulkaner och jordbävningar?

Det är viktigt att veta hur man skyddar sig mot vulkaner och jordbävningar. Om du bor nära en vulkan, är det bra att veta om den är aktiv. Myndigheterna kan ge varningar om ett utbrott är på väg att ske. Det kan vara bra att ha en plan för hur man ska evakuera.

För jordbävningar kan det vara bra att ha en säker plats i hemmet. Det kan vara under ett bord eller i ett hörn av rummet. Det är viktigt att ha en nödförsörjning med mat och vatten ifall man blir isolerad.

Skolor och samhällen kan också ha övningar för att förbereda sig inför jordbävningar. Genom att öva kan man lära sig hur man ska agera och vara mer säker.

Diskussionsfrågor

1. Vad tycker du är mest fascinerande med vulkaner och jordbävningar?
2. Hur tror du att människor kan förbereda sig bättre för vulkanutbrott och jordbävningar?
3. Har du hört talas om något vulkanutbrott eller jordbävning som har påverkat människor? Vad hände?

Svåra ord

Förklaring

Vulkan	Ett berg som kan spruta ut lava och aska.
Magma	Smält berg inuti jorden som kan bli lava.
Utdöda	En vulkan som inte har haft utbrott på länge.
Mantel	Det lager av heta berg inuti jorden.
Tektoniska plattor	Stora plattor på jordens yta som rör på sig.
Seismograf	En apparat som mäter skakningar i marken.
Tsunami	En stor våg som kan orsakas av jordbävningar.
Evakuera	Att snabbt lämna en plats för att vara säker.
Nödförsörjning	Mat och vatten som man har för att klara sig.

Svåra ord

Förklaring

Skakningar

Rörelser i marken som orsakas av jordbävningar.

Tags: [Faktatext](#), [Okategoriserade](#)